Właściwości magnetyczne i magnetoopór warstw wielokrotnych typu [NiFe/Au/Co/Au]

Maciej Urbaniak

Instytut Fizyki Molekularnej PAN Poznań 19.11.2008 Właściwości magnetyczne i magnetoopór warstw wielokrotnych typu [NiFe/Au/Co/Au]_N

- Wprowadzenie
- Struktura i własności magnetyczne
- Gigantyczny magnetoopór
- Korelacja namagnesowanie-opór
- Sprzężenie magnetostatyczne
- Podsumowanie

MnIr/CoFe1/Cu/NiFe1/Cu/NiFe2/MnIr [Co1/Au/Co2/Au]_N [NiFe/Cu]_N

[NiFe/Au/Co/Au]_N [NiFe/CuAgAu/Co/CuAgAu]_N MnIr/CoFe/Al+Ox/NiFe Cu/NiFe/V/NiFe/MnIr//Cu

Spis prac stanowiących podstawę rozprawy habilitacyjnej

[U.1] M. Urbaniak, H. Brückl, F. Stobiecki, T. Luciński and G. Reiss, Néel's Magnetostatic Coupling in Sputtered Cu/Py/V/Py/MnIr/Cu Multilayers, Acta Phys. Polon. A 105, 307 (2004) [U.2] M. Urbaniak, F. Stobiecki, T. Luciński, B. Szymański, Magnetization and magnetoresistance correlation in NiFe/Au/Co/Au multilayers, Molecular Physics Reports 40, 176 (2004) [U.3] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, Interlayer coupling induced by domain structure in NiFe/Au/Co/Au multilayers, phys. stat. sol. (a) 202, 2013 (2005) [U.4] M. Urbaniak, F. Stobiecki, D. Engel, B. Szymański, A. Ehresmann, and J. Kim, Domain structure and magnetoresistance of NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy, phys. stat. sol. (c) 3, 57 (2006) [U.5] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, A. Ehresmann, A. Maziewski, M. Tekielak, Magnetic and magnetoresistive properties of NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy of Co layers, J. Appl. Phys. 101, 013905 (2007) [U.6] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, Stability of perpendicular anisotropy in NiFe/Au/Co/Au multilayers, J. Alloys Compd. 454, 57 (2008) [U.7] F. Stobiecki, M. Urbaniak, B. Szymański, J. Dubowik, P. Kuświk, M. Schmidt, T. Weis, D. Engel, D. Lengemann, A. Ehresmann, I. Sveklo, A. Maziewski, Magnetic field induced transition from weak to strong ferromagnetic coupling in NiFe/Au/Co/Au multilayers, Appl. Phys. Lett. 92, 012511 (2008) [U.8] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, M. Kopcewicz, Mössbauer and giant magnetoresistance effect study of magnetic structure in NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy of the Co layers, J. Phys.: Condens. Matter 20, 085208 (2008) [U.9] M. Urbaniak, NiFe/Au/Co/Au layered films - magnetic properties and possible applications, Materials **Science-Poland ???**, ??? (2008) [U.10] M. Urbaniak, Giant magnetoresistance as a probe of magnetostatic coupling in NiFe/Au/Co/Au multilayers, J. Appl. Phys. 104, 094909 (2008)

Spis prac stanowiących podstawę rozprawy habilitacyjnej

[U.1] M. Urbaniak, H. Brückl, F. Stobiecki, T. Luciński and G. Reiss, Néel's Magnetostatic Coupling in Sputtered Cu/Py/V/Py/Mnlr/Cu Multilayers, Acta Phys. Polon. A 105, 307 (2004)
[U.2] M. Urbaniak, F. Stobiecki, T. Luciński, B. Szymański, Magnetization and magnetoresistance correlation in NiFe/Au/Co/Au multilayers, Molecular Physics Reports 40, 176 (2004)
[U.3] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, Interlayer coupling induced by domain structure in NiFe/Au/Co/Au multilayers, phys.stat.sol. (a) 202, 2013 (2005)
[U.4] M. Urbaniak, F. Stobiecki, D. Engel, B. Szymański, A. Ehresmann, and J. Kim, Domain structure and magnetoresistance of NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy, phys.stat.sol. (c) 3, 57 (2006)

[U.5] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, A. Ehresmann, A. Maziewski, M. Tekielak, Magnetic and magnetoresistive properties of NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy of Co layers, J. Appl. Phys. 101, 013905 (2007)

[U.6] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, Stability of perpendicular anisotropy in NiFe/Au/Co/Au multilayers, J. Alloys Compd. 454, 57 (2008)

[U.7] F. Stobiecki, M. Urbaniak, B. Szymański, J. Dubowik, P. Kuświk, M. Schmidt, T. Weis, D. Engel, D. Lengemann, A. Ehresmann, I. Sveklo, A. Maziewski, Magnetic field induced transition from weak to strong ferromagnetic coupling in NiFe/Au/Co/Au multilayers, Appl. Phys. Lett. 92, 012511 (2008)

[U.8] M. Urbaniak, F. Stobiecki, B. Szymański, M. Kopcewicz, Mössbauer and giant magnetoresistance effect study of magnetic structure in NiFe/Au/Co/Au multilayers with perpendicular anisotropy of the Co layers, J. Phys.: Condens. Matter 20, 085208 (2008)
 [U.9] M. Urbaniak, NiFe/Au/Co/Au layered films - magnetic properties and possible applications, Materials Science-Poland ???, ??? (2008)

[U.10] M. Urbaniak, Giant magnetoresistance as a probe of magnetostatic coupling in NiFe/Au/Co/Au multilayers, J. Appl. Phys. 104, 094909 (2008)

Sprzężenia międzywarstwowe w układach wielowarstwowych

 sprzężenie poprzez mostki ferromagnetyczne

 sprzężenie magnetostatyczne

 sprzężenie typu Ruderman– Kittel–Kasuya–Yosida

×

×

F1

Sprzężenia międzywarstwowe w układach wielowarstwowych

Sprzężenia magnetostatyczne w wielu przypadkach **porównywalne są z** oddziaływaniami typu RKKY.

T. Luciński, A. Hütten, H. Brückl, T. Hempel, S. Heitmann, and G. Reiss phys. stat. sol. (a) 196, No. 1, 97–100 (2003)

Podłoże: naturalnie utleniony Si(100)

t_{co}=0.2-1.5 nm

t_{NiFe}=0.5-4 nm

t_{Au}=1.5-3 nm

Rozpylanie katodowe

Podłoże: naturalnie utleniony Si(100)

t_{co}=0.2-1.5 nm

t_{NiFe}=0.5-4 nm

t_{Au}=1.5-3 nm

Rozpylanie katodowe

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(3 nm)/Co(0.8 nm)/ Au(3 nm)]_N Podłoże: naturalnie utleniony Si(100)

t_{co}=0.2-1.5 nm

t_{NiFe}=0.5-4 nm

t_{Au}=1.5-3 nm

fcc (111)

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(1.9 nm)/Co(t_{Co})/Au(1.9 nm)]_N Cu Kα

- Środkowy obszar pętli w polu prostopadłym jest charakterystyczny dla układów z pasiastą strukturą domenową
- Dla obu konfiguracji pola warstwy Co i NiFe przemagnesowują się quasi niezależnie

687: [Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(1.9 nm)/Co(0.8 nm)/Au(1.9 nm)]₁₀

Anizotropia kształtu:

$$\cos(\varphi) = \frac{H}{M_s}$$

Oś łatwa subwarstw Co jest prostopadła do powierzchni warstwy wielokrotnej

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(*t*_{Au})/Co(0.6 nm)/Au(*t*_{Au})]₁₅

Dla małych wartości t_{Au} mostki ferromagnetyczne (pinholes) prowadzą do bezpośredniego sprzężenia subwarstw Co i NiFe.

F. Stobiecki et al., JMMM, 282 (2004) 34

 $[Ni_{80}Fe_{20}(2 \text{ nm})/Au(1.9 \text{ nm})/Co(0.6 \text{ nm})/Au(1.9 \text{ nm})]_{10}$ $[Co(0.6 \text{ nm})/Au(4.4 \text{ nm})]_{15}$

Obecność subwarstw NiFe nie wpływa w istotny sposób na przemagnesowanie subwarstw Co

Zmiana lokalnej symetrii na interfejsie

W układach Co/Au powstaje powierzchniowy przyczynek do anizotropii magnetycznej (K_{1s})

W badanych układach grubość warstw Co jest porównywalna z odległościami międzypłaszczyznowymi w kierunku prostopadłym do warstwy ⇒ silny udział efektów powierzchniowych.

Zmiana lokalnej symetrii na interfejsie

W układach Co/Au powstaje powierzchniowy przyczynek do anizotropii magnetycznej (K_{1s})

$$K_{eff} = \frac{2K_{1s}}{t_{Co}} + K_{1v} - \frac{1}{2}\mu_0 (M_S^{Co})^2$$

Rozmagnesowanie AC 5x5µm²

okres 400-1000 nm

- Pomiary MFM potwierdzają obecność pasiastej struktury domenowej charakterystycznej dla układów z anizotropią prostopadłą.
- Okres przestrzenny struktury pasiastej zależy silnie od grubości subwarstw Co i Au.

[Ni₈₀Fe₂₀*(2 nm)/Au(2.4 nm)/Co(1.2 nm)/Au(2.4 nm)]₁₀

* z ⁵⁷Fe

1 domena

Podział na domeny prowadzi do zwiększenia wartości pola
magnetycznego (B) w obrębie warstwy i obniżenia energii $\Rightarrow$ pasiasta
struktura domenowa. $E_{magn} = -\vec{B} \cdot \vec{M}$ 9 domen

 $[Ni_{80}Fe_{20}(2 \text{ nm})/Au(5 \text{ nm})]_{15}$ $Ni_{80}Fe_{20}(38 \text{ nm})$

Ni₈₀Fe₂₀- materiał miękki magnetycznie, H_C≈160 A/m

W pierwszym przybliżeniu warstwy Co i NiFe można traktować jako niesprzężone

Zależność *M*(*H*) struktury NiFe/Au/Co jest wtedy arytmetyczną sumą zależności *M*(*H*) warstw Co i NiFe.

Gigantyczny magnetoopór

$F_{1} \longrightarrow$

Nobel 2007 (Fert, Grünberg)

FIG. 2. Relative change in resistance vs the cosine of the relative angle between the magnetizations of the two NiFe layers of Si/(60-Å NiFe)/(26-Å Cu)/(30-Å NiFe)/(60-Å FeMn)/ (20-Å Ag). Inset shows the orientation of the current J, exchange field H_{ex}, applied field H, and magnetizations M_1 and M_2 .

$\Delta R \propto \cos(\varphi)$

B. Dieny et al., Phys. Rev. B, 43 (1991) 1297

Gigantyczny magnetoopór

 $2\Delta R/(R_0 - \Delta R) = 1 \div 100 \%$

Co/Au, NiFe/Au, NiFe/Cu, Fe/Au,.....

 $R = R_0 - \Delta R \cos(\varphi)$

Gigantyczny magnetoopór

 $R = R_0 - \Delta R \cos(\varphi)$

Szeroki zakres liniowy w zależności *R*(*H*):

-subwarstwy magnetyczne przemagnesowane w kierunku trudnym

-brak histerezy w zakresie liniowym

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(1.9 nm)/Co(1 nm)/Au(1.9 nm)]₁₀

W zależności *R*(*H*) występuje lokalne minimum oporu.

Pola nukleacji (tworzenie struktury domenowej) i anihilacji (nasycenie warstw Co) są widoczne zarówno w zależnościach *R*(*H*) jak i *M*(*H*).

Korelacja namagnesowanie-opór

Gigantyczny magnetoopór warstw [NiFe/Au/Co/Au]

Magnetoopór anizotropowy (AMR)

AMR w stopach NiFe sięga 5%.

opór układu zależy od kąta między mierzącym prądem i lokalnym momentem magnetycznym.

Abbildung 2.3: Schematische Darstellung der Magnetfeldabhängigkeit des spezifischen Widerstands in einem ferromagnetischen Metall. Im Niederfeldbereich dominiert der AMR, wogegen oberhalb des Sättigungsmagnetfeldes der positive Magnetwiderstand (a) oder der negative Magnetwiderstand durch Reduzierung der Spinunordnung (b) dominiert. Die gestrichelten Linien deuten an, wie man durch Rückextrapolation den positiven oder negativen Magnetwiderstandsbeitrag bei kleinen Feldern eliminieren kann, um den reinen AMR-Effekt zu erhalten.

Grundlagen der Magnetoelektronik, Rudolf Gross, Achim Marx, Garching, Oktober 2000

Magnetoopór anizotropowy jest **zbyt mały** by mógł być główną przyczyną występowania lokalnych minimów oporu w zależnościach R(H).

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(1.9 nm)/Co(1nm)/Au(1.9 nm)]₁₀

 $\Delta R \propto \cos(\varphi)$

Założenia:

- momenty warstw Co są prostopadłe do płaszczyzny warstwy
- warstwy NiFe-anizotropia typu łatwa płaszczyzna
- pole magnetyczne prostopadłe do płaszczyzny warstwy

 $R(H) = a(R_0 - \Delta R \cdot \cos(\varphi 1)) + (1 - a)(R_0 + \Delta R \cdot \cos(\varphi 2))$

Gigantyczny magnetoopór warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N-model

Gigantyczny magnetoopór warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N-model

Niezależne przemagnesowanie warstw Co i NiFe nie prowadzi do występowania lokalnego minimim oporu

Gigantyczny magnetoopór warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N

Względna ,,głębokość" minimum oporu zależy silnie od grubości subwarstw Co.

 $[Ni_{80}Fe_{20}(2 \text{ nm})/Au(1.9 \text{ nm})/Co(t_{co})/Au(1.9 \text{ nm})]_{10}$

Oddziaływania dipolowe w warstwach wielokrotnych

mikroskopia fotoelektronów (PEEM) + dichroism magnetyczny promieni X (XMCD)

-Cu(001)/Ni/Cu/Co -Cu – klin (ok. 1ML/10m) -odparowanie wiązką elektronów -Ni - anizotropia prostopadła -pole DW Ni w Co: 250Oe

W. Kuch, L. I. Chelaru, K. Fukumoko, F. Porrati, F. Offi, M. Kotsugi, J. Kirchner, Phys. Rev. B 67, 214403 (2003)

Pola magnetostatyczne w warstwach [NiFe/Au/Co/Au]_N

 Nieskończenie długie domeny (kierunek y)

 zerowa szerokość ścian domenowych

Biot-Savart

Pole magnetyczne domen silnie zależy od stosunku szerokość/grubość

Pola magnetostatyczne w warstwach [NiFe/Au/Co/Au]_N

Położenie warstwy miękkiej (NiFe)

Х

DW-ściana domenowa

Pola magnetostatyczne w warstwach [NiFe/Au/Co/Au]_N

Model:

szerokość domen: 174 nm

*t*_{Co}=0.6 nm **10 warstw Co**

Pola magnetyczne pochodzące od pasiastej struktury domenowej są w badanych warstwach [NiFe/Au/Co/Au]_N rzędu 0.1 T.

$$r = [(x_n - x_q)^2 + (z_n - z_q)^2 + (z_n - z_q)^2]^{1/2}$$

$$\phi_m^{(i)} = \frac{1}{4\pi} \frac{(\vec{\mu} \, \vec{r})}{r^3}$$

$$\vec{H} = -\vec{\nabla} \phi$$

$$\phi_m = \frac{1}{4\pi} \int d\tau (\vec{M} \, \nabla_q r^{-1})$$

$$(\vec{M} \, \nabla_q r^{-1}) = \nabla_q (r^{-1} \, \vec{M}) - \frac{1}{r} \nabla_q \, \vec{M}$$

$$\phi_m = \frac{1}{4\pi} (-\int d\tau \frac{\nabla_q \, \vec{M}}{r} + \oint dS \, \frac{\vec{n} \, \vec{M}}{r})$$

С. В. Вонсовский, МАГНЕТИЗМ «Наука», 1971

Źródłem wewnętrznego pola magnetycznego są ładunki magnetyczne w objętości układu lub na jego powierzchniach ograniczających.

H_{eff} = ,,energia wymiany"+,,energia anizotropii" +,,pole zewnętrzne"+,,pole własne"

Oddziaływanie magnetostatyczne między komórkami ma charakter globalny.

J. E. Milat, M. J. Donahue

Handbook of Magnetism and Advanced Magnetic Materials, John Wiley & Sons 2007

- symulacja stanu remanencyjnego
- w stanie początkowym domeny pasiaste w subwarstwach Co
- w stanie początkowym stan jednodomenowy w warstwach NiFe

*Simulacja bezpłatnym pakietem oommf z NIST; (1×1 µm²)×55nm; szerokość domen Co 200 nm; α=0.5; sieć regularna z komórką (5×0.5×50nm³); stała wymiany: Co: 30e-12 J/m, NiFe: 13e-12 J/m

H=0 A/m

*Simulacja bezpłatnym pakietem oommf z NIST; (1×1 μm²)×55nm; szerokość domen Co 200 nm; α=0.5; sieć regularna z komórką (5×0.5×50nm³); stała wymiany: Co: 30e-12 J/m, NiFe: 13e-12 J/m

H=0 A/m

H=0 A/m

W wyniku oddziaływań magnetostatycznych między warstwami Co i NiFe zwiększeniu ulega średnia wartość kosinus kąta między momentami magnetycznymi sąsiednich warstw $\Rightarrow$ spadek oporu.

W wyniku oddziaływań magnetostatycznych między warstwami Co i NiFe zwiększeniu ulega średnia wartość kosinus kąta między momentami magnetycznymi sąsiednich warstw $\Rightarrow$ spadek oporu.

[Co(1nm)/przekładka(1nm)/NiFe(1nm)/przekładka(1nm)]₄/Co(1nm)

*Simulacja bezpłatnym pakietem oommf z NIST; (1×1 μm²)×55nm; szerokość domen Co 200 nm; α=0.5; sieć regularna z komórką (5×**20000**×2nm³); stała wymiany: Co: 30e-12 J/m, NiFe: 13e-12 J/m

[Co(1nm)/przekładka(1nm)/NiFe(1nm)/przekładka(1nm)]₄/Co(1nm)

Pola kreacji i anihilacji pasiastej struktury domenowej w symulacji i pomiarze są różne ze względu na różną liczbę subwarstw Co.

Struktura domenowa warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N- symulacje mikromagnetyczne 600 400 200 M_z[kA/m] 0 -200 -400 M_{góra} M_{dół} 50 0 H_{_}[kA/m] **Domeny pasiaste**

Domeny pasiaste subwarstw Co są zreplikowane w prostopadłej składowej namagnesowania subwarstw NiFe.

- zakłada się, że zmienna część oporu elektrycznego warstwy NiFe/Au/Co/Au jest proporcjonalna do średniego kosinusa kątów między momentami magnetycznymi sąsiednich subwarstw magnetycznych
- w poniższych obliczeniach nie uwzględnia się innych rodzajów magnetooporu (OMR, AMR)

 $\Delta R_{GMR} = \frac{1}{n} \sum_{r} \cos(\phi_{NiFe-Co})$

H[kA/m]

Gdy oddziaływanie magnetostatyczne między sąsiednimi subwarstwami magnetycznymi jest ,,wyłączone" nie występuje lokalne minimum oporu

Conversion electron Mössbauer spectroscopy (CEMS) Źródłó ⁵⁷Co ⁵⁷Fe 95.3 at.%

Spektroskopia Mössbauera warstw [NiFe/Au/Co/Au],

Względna intensywność linii 2 i 3 zmienia się z kątem φ między padającym promieniowaniem γ i momentem magnetycznym.

 $\frac{\left[N_{80}Fe_{20}(3.2 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[N_{80}Fe_{20}(2.6 \text{ nm})/Co(0.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[Co(0.6 \text{ nm})/N_{80}Fe_{20}(2.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}$

 $\frac{\left[N_{80}Fe_{20}(3.2 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[N_{80}Fe_{20}(2.6 \text{ nm})/Co(0.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[Co(0.6 \text{ nm})/N_{80}Fe_{20}(2.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}$

 $\frac{\left[N_{80}^{2}F_{20}(3.2 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[N_{80}^{2}F_{20}(2.6 \text{ nm})/Co(0.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}{\left[Co(0.6 \text{ nm})/N_{80}^{2}F_{20}(2.6 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.8 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})\right]_{10}}$

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2.4 nm)/Co(1.2 nm)/Au(2.4 nm)]₁₀

Porównanie wyników spektroskopia Mössbauera i pomiarów GMR

Pola magnetostatyczne pochodzące od subwarstw Co powodują wychylenie momentów magnetycznych subwarstw NiFe. Wychylenie jest tym silniejsze in słabsza jest wypadkowa anizotropia typu łatwa płaszczyzna subwarstw NiFe (lub warstw hybrydowych).

 $[X/Au(2.4 nm)/Co(0.8 nm)/Au(2.4 nm)]_{10}$ $[Ni_{80}Fe_{20}(2 nm)/Au(2.4 nm)/Co/Au(2.4 nm)]_{10}$

Światło kołowo spolaryzowane λ≈1.4 nm

oddziaływanie z elektronami rdzenia

energia fotonów dopasowana do krawędzi absorbcji √> czułość ze względu na pierwiastek chemiczny

Dyfraktometr ALICE na wiązce UE56/2-PGM2 w BESSY II (Berlin)

Światło kołowo spolaryzowane λ≈1.4 nm

oddziaływanie z elektronami rdzenia

J. Stöhr, Journal of Electron Spectroscopy and Related Phenomena 75 (1995) 253

Światło kołowo spolaryzowane λ≈1.4 nm

oddziaływanie z elektronami rdzenia

W metalach ferromagnetycznych różnica gęstości stanów na EF prowadzi do zależności absorpcji promieniowania od orientacji spinu.

Dyfraktometr ALICE na wiązce UE56/2-PGM2 w BESSY II (Berlin)

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2 nm)/Co(0.8 nm)/Au(2 nm)]₁₀

Dyfraktometr ALICE na wiązce UE56/2-PGM2 w BESSY II (Berlin)

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2 nm)/Co(1.1 nm)/Au(2 nm)]₁₀
Rezonansowe magnetyczne rozpraszanie promieni X (SXRMS)

$$M/M_{s} \propto [2I(H) - I^{+} - I^{-}]/(I^{+} - I^{-})$$

[**Ni₈₀Fe₂₀**(2 nm)/Au(2 nm)/**Co**(1.1 nm)/Au(2 nm)]₁₀

Rezonansowe magnetyczne rozpraszanie promieni X (SXRMS)

Grubsze subwarstwy Co silniej wpływają na przemagnesowanie subwarstw NiFe.

 $[Ni_{80}Fe_{20}(2 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(0.4 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})]_{10}$ $[Ni_{80}Fe_{20}(2 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})/Co(1.1 \text{ nm})/Au(2.4 \text{ nm})]_{10}$

Rezonansowe magnetyczne rozpraszanie promieni X (SXRMS)

Sygnał SXRMS pochodzący od subwarstw **NiFe** pokazuje pola charakterystyczne dla przemagnesowania subwarstw Co: -tworzenia pasiastej struktury domenowej (H_c) -anihilacji struktury domenowej (H_a)

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2 nm)/Co(1.1 nm)/Au(2 nm)]₁₀

Mikroskopia elektronów fotoemisyjnych (PEEM)

Sincrotrone Trieste **ELETTRA** S.C.p.A. di interesse nazionale

Eksperymentalne potwierdzenie replikacji domen Co w subwarstwach NiFe

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2 nm)/Co(0.8 nm)/Au(2 nm)]₁₀/Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)

po namagnesowaniu ex-situ polem w płaszczyźnie 0.7T

Wnioski

•Pomiary własności magnetycznych i transportu elektrycznego dowodzą istnienia magnetostatycznego sprzężenia między subwarstwami Co i NiFe w warstwach wielokrotnych typu NiFe/Au/Co/Au.

 Źródłem oddziaływania magnetostatycznego jest obecność pasiastej struktury domenowej w subwarstwach Co.

•Selektywne ze względu na pierwiastki chemiczne metody pomiarów własności magnetycznych potwierdzają wpływ pasiastej struktury domenowej subwarstw Co na przemagnesowanie subwarstw NiFe.

•Symulacje mikromagnetyczne potwiedzają, że obserwowane zależności R(H), z lokalnym minimum oporu w zakresie odpowiadającym histerezie subwarstw Co, związane są z obecnością domen pasiastych.

Dziękuję za uwagę

 $E(\Omega_M) = \int dV E_V(\Omega_M) + \int dS E_S(\Omega_M)$

Źródła anizotropii powierzchniowej:

 zależność lokalnej symetrii od położenia atomów

L.Néel 1954

 $E(\Omega_M) = \int dV E_V(\Omega_M) + \int dS E_S(\Omega_M)$

Źródła anizotropii powierzchniowej:

- zależność lokalnej symetrii od położenia atomów
- szorstkość powierzchni: złamanie symetrii, nieciągłości M

P. Bruno, 1988

 $E(\Omega_M) = \int dV E_V(\Omega_M) + \int dS E_S(\Omega_M)$

Źródła anizotropii powierzchniowej:

- zależność lokalnej symetrii od położenia atomów
- szorstkość powierzchni: złamanie symetrii, nieciągłości M
- niedopasowanie parametrów sieci warstwa/podłoże-dyslokacje

P. Bruno, 1988

Mikroskopia sił atomowych

V.L.Mironow, Nizhniy Novgorod 2004

Figure 5. Laboratory sheet: graphical presentation of the measurements obtained in the oscillating mode compare with the original sample. The vertical coordinates of the points (given in arbitrary units) correspond to the amplitudes of the oscillating light spot on the wall and were all subtracted from the largest measured value.

Gorazd Planinšič, Janez Kovač, Phys. Educ. 43, 37 (2008)

Oddziaływania dipolowe w warstwach wielokrotnych

W wyniku przemagnesowania warstwy CoFe przemagnesowaniu ulega np. 10% ziaren CoPtCr o namagnesowaniu przeciwnym do kierunku pola.

$$H_{przemienne} \ll H_{koercji warstwy twardej}$$

L. Thomas et al., Phys. Rev. Lett. **84**, 3462 (2000)

 N_{c} indeksowane co pół cyklu $\Rightarrow$ poszczególne przełączania CoFe

Si(100)/SiO₂/Co₈₄Fe₁₆(10nm)/Cr(1.5nm)/Co₇₅Pt₁₂Cr₁₃(5nm)/Al(1.5nm)

Sprzężenie poprzez ściany domenowe-model niepełnego przemagnesowania

Pole rozproszone DW tylko w części objętości twardej warstwy jest wystarczające do przełączenia ziaren CoPtCr.

W wyniku przemagnesowania warstwy Co przemagnesowaniu ulega np. 10% ziaren CoPtCr o namagnesowaniu przeciwnym do kierunku pola.

Stan początkowy: **M**=1, **M**=0

Cykle nieparzyste: $M(N_C) := M(N_C-1) \times 0.9$, $M(N_C) := M(N_C-1) + M(N_C-1) \times 0.1$ Cykle parzyste: $M(N_C) := M(N_C-1) + M(N_C-1) \times 0.1$, $M(N_C) := M(N_C-1) \times 0.9$

Pole magnetyczne cienkiej warstwy namagnesowanej prostopadle

Modyfikacja struktury subwarstw z anizotropią w płaszczyźnie

Subwarstwa NiFe zastąpiona została hybrydową trówarstwą Co/NiFe/ Co – prowadzi to do obniżenia efektywnej anizotropii typu łatwa płaszczyzna.

Lokalne minima oporu są głębsze.

Pola magnetostatyczne w warstwach wielokrotnych [NiFe/Au/Co/Au]

 $r_0 - \frac{dr}{M_S^{NiFe}} \left[H \frac{M^{Co}(H)}{M_S^{Co}} + H_d(H) \right]$

Własności magnetyczne warstw wielokrotnych [NiFe/Au/Co/Au]_N

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(3 nm)]₁₀/Au(0-2 nm)/ Co(0-2.4 nm)/Au(3 nm) Magnetoopór warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N- symulacje mikromagnetyczne

W zakresie pól odpowiadającym istnieniu pasiastej struktury domenowej w subwarstwach Co wpływają one w sposób istotny na przemagnesowanie subwarstw NiFe.

[NiFe/Au/Co/Au]_N- symulacje mikromagnetyczne

Stage 40, 5kobalt_4py_8.mif

[NiFe/Au/Co/Au]_N- model stałych momentów magnetycznych

$$E = -\mu_0 \sum_{i=1}^n M_i t_i H \cos(\alpha_{iH}) + K_{\text{Co}} \sum_{i=2,4,\dots}^n \sin^2 \theta_i + K_{\text{Py}} \sum_{i=1,3,5,\dots}^n \sin^2 (\pi/2 - \theta_i) - \sum_{i=1}^{n-1} J \cos(\alpha_{i,i+1}).$$

Struktura i własności magnetyczne

1 domena

Podział na domeny prowadzi do zwiększenia wartości pola
magnetycznego (B) w obrębie warstwy i obniżenia energii $\Rightarrow$ pasiasta
struktura domenowa. $E_{magn} = -\vec{B}\cdot\vec{M}$ 9 domen

Struktura domenowa warstw [NiFe/Au/Co/Au]_N- symulacje mikromagnetyczne

$$\vec{B} = \mu_0 (\vec{H} + \vec{M})$$

$$Maxwell: \vec{\nabla} \cdot \vec{B} = 0$$

$$\vec{\nabla} \cdot \mu_0 (\vec{H} + \vec{M}) = 0 \rightarrow \vec{\nabla} \cdot \vec{H} = -\vec{\nabla} \cdot \vec{M}$$

$$\vec{H} = -\vec{\nabla} \phi$$

$$\vec{\nabla} \cdot (-\vec{\nabla} \phi) = \frac{\partial^2}{\partial x^2} \phi + \frac{\partial^2}{\partial y^2} \phi + \frac{\partial^2}{\partial z^2} \phi$$

$$\nabla^2 \phi = \vec{\nabla} \cdot \vec{M}$$

Źródłem wewnętrznego pola magnetycznego są ładunki magnetyczne w objętości układu lub na jego powierzchniach ograniczających.

Magnetoopór w materiałach ferromagnetycznych

Abbildung 2.1: Elektrischer Widerstand von Nickel und Palladium (Coles 1958). Die Widerstandsachse ist auf den spezifischen Widerstand des jeweiligen Materials bei der Curie-Temperatur T_C normiert.

Grundlagen der Magnetoelektronik, Rudolf Gross, Achim Marx, Garching, Oktober 2000

Mikroskopia elektronów fotoemisyjnych (PEEM)

Sincrotrone Trieste **ELETTRA** S.C.p.A. di interesse nazionale

Eksperymentalne potwierdzenie replikacji domen Co w subwarstwach NiFe

[Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)/Au(2 nm)/Co(0.8 nm)/Au(2 nm)]₁₀/Ni₈₀Fe₂₀(2 nm)

po namagnesowaniu ex-situ polem w płaszczyźnie 0.7T